

วัชพืชในหน่อไม้ฝรั่ง (Weed of asparagus)

สถานการณ์วัชพืชในหน่อไม้ฝรั่ง

หน่อไม้ฝรั่งเป็นพืชปลูกอายุยาว 3-10 ปี แปลงปลูกต้องการความชื้นมากกว่าพืชไร่ทั่วไป สภาพดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เมล็ดวัชพืชหรือส่วนของวัชพืชบางชนิดงอกและเจริญเติบโตได้ดีและรวดเร็ว วัชพืชเป็นปัญหาทุกช่วงการเจริญเติบโต ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่มปลูก หน่อไม้ฝรั่งจากต้นเล็กให้ได้ต้นแม่ที่สมบูรณ์แข็งแรง ช่วงที่สองเป็นช่วงที่เก็บเกี่ยวผลผลิต ช่วงที่สามคือช่วงพักตัว วัชพืชจะมีการเบียดเบียนนำ ธาตุอาหารและแสงแดดแล้วยังเป็นแหล่งอาศัยของแมลงและโรคที่เข้าทำลายเท่านั้น วัชพืชยังบ่งไม่ให้เห็นหน่อที่จะเก็บเกี่ยว การกำจัดวัชพืชเริ่มตั้งแต่ขณะต้นยังเล็ก ช่วยลดการแข่งขันกับวัชพืช เพื่อให้ได้ต้นแม่หน่อไม้ฝรั่งที่โตสมบูรณ์แข็งแรง เจริญดี และคณะ (2546) พบว่าช่วงวิกฤตของการแข่งขันระหว่างวัชพืชกับหน่อไม้ฝรั่ง อยู่ระหว่าง 5-7 สัปดาห์หลังจากย้ายปลูก และหน่อไม้ฝรั่งจะได้ผลผลิตสูงสุด เมื่อรักษาแปลงให้สะอาดนาน 9 สัปดาห์หลังย้ายปลูก ระยะเวลาที่เหมาะสมในการกำจัดวัชพืชคือ 3 และ 6 สัปดาห์หลังย้ายปลูก และควรกำจัดวัชพืชต่อเนื่องทุกช่วง 2-3 สัปดาห์ จะช่วยลดปริมาณวัชพืชในแปลงปลูก และประหยัดแรงงานกำจัดวัชพืชในระยะยาวลงได้ในระยะพักต้นเป็นช่วงที่ไม่ให้มีต้นแม่หน่อไม้ฝรั่งอยู่ในแปลง ต้นวัชพืชโตเต็มแปลงสามารถจัดการวัชพืชได้หลายวิธี เช่นแรงงานหรือสารกำจัดวัชพืช แต่มีรายงานว่า การตากกำจัดในร่องทางเดินแม่เพียงเล็กน้อย ก็อาจทำให้เหง้าของหน่อไม้ฝรั่งเกิดบาดแผลทำให้เกิดโรค Fusarium root rot fungus บ่อยครั้งที่ทำให้ต้นหน่อไม้ฝรั่งตาย (Cantluppi, 2002)

วัชพืชที่พบเสมอในแปลงปลูกหน่อไม้ฝรั่งมักเป็นวัชพืชที่งอกจากเมล็ด และจะมีความหลากหลายของชนิดและปริมาณที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น แปลงที่ปล่อยทิ้งว่างจะมีโอกาสผลิตเมล็ด หรือสะสมส่วนขยายพันธุ์ของวัชพืชข้ามปีได้ ส่วนแปลงที่มีการจัดการวัชพืชสม่ำเสมอจะพบวัชพืชในปริมาณน้อยเช่นกัน วัชพืชที่พบในแปลงปลูกหน่อไม้ฝรั่งมีหลากหลายชนิด สามารถเรียงลำดับตามปริมาณของวัชพืชที่สำรวจพบได้ดังนี้วัชพืชประเภทใบแคบ เช่น หญ้าตีนนก (ภาพที่ 20) หญ้าตีนกา (ภาพที่ 21) หญ้าปากควาย (ภาพที่ 22) และหญ้านกสีชมพู (ภาพที่ 23) วัชพืชประเภทใบกว้าง เช่น ผักโขม (ภาพที่ 24) ผักเบี้ยหิน (ภาพที่ 25) ผักเบี้ยใหญ่ (ภาพที่ 26) พรหมพระอินทร์ (ภาพที่ 28) น้านมราชสีห์เล็ก (ภาพที่ 29) และ วัชพืชประเภทกกที่ขยายพันธุ์ด้วยหัว และพบบ่อยในแปลงหน่อไม้ฝรั่ง ได้แก่ หัวหมู (ภาพที่ 16)

หัวหมู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cyperus rotundus* L.

วงศ์ Cyperaceae

ชื่อสามัญ Nut grass

ชื่อไทย หัวหมู; หญ้าขันทม

ลักษณะ พืชมีอายุหลายปี ลำต้น เป็นรูปสามเหลี่ยมตั้งตรง ส่วนโคนหนา เง้งาใต้ดินเชื่อมต่อกับโคนต้น หัวสร้างที่ปลายเหง้า ลำต้นเป็นกอสูง 30-70 เซนติเมตร ใบ เรียวยาว 5-20 เซนติเมตร พรอมด้วยแผ่นใบที่แผ่ออกกบใบเชื่อมติดกันเป็นท่อ ดอก เป็นช่อดอกแบบคั่นร่ม ประกอบด้วยแฉกของดอกเป็น 3-8 แฉก ส่วนของดอกย่อยค่อนข้างแบน ไม่มีก้าน ยาว 1-3 เซนติเมตร จัดเรียงตัวเป็นช่อรูปไข่การขยายพันธุ์ที่สำคัญโดยเกิดที่ส่วนของหัว

ภาพที่ 16 ลักษณะดอกหัวหมู (*Cyperus rotundus* L.)

ภาพที่ 17 ลักษณะต้นหัวหมู

ภาพที่ 18 การคลุมดินด้วยแกลบ หนา 2-4 นิ้ว เพื่อป้องกันการกำจัด

ภาพที่ 19 หัวหัวหมูที่มีอาหารสะสมอยู่มาก

หญ้าตีนนก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Digitaria ciliaris* (Retz.) Koel.

วงศ์ Poaceae

ชื่อสามัญ Crab grass, Finger grass, Tropical crabgrass

ชื่อไทย หญ้าตีนนก หญ้าปล้องข้าวนก

ลักษณะ พืชอายุหลายปี ลำต้น ทอดเลื้อยแล้วตั้งตรง สูง 20-60 เซนติเมตร ใบ กาบใบเกลี้ยง ยกเว้นตามขอบใบมีต่อมขน ขอบใบขนานแคบ ยาว 20 เซนติเมตร กว้าง 3-10 มิลลิเมตร เส้นใบเป็นแผ่นบางดอก ออกเป็นช่อ มี 4-7 แขนง ยาวได้ถึง 12 เซนติเมตร ช่อดอกย่อยออกเป็นคู่ มีก้านและไม่มีก้านรูปไข่ ยาว 3.2 มิลลิเมตร เรียงตัวด้านเดียวของแกน กาบคลุมล่างรูปสามเหลี่ยม กาบคลุมบนรูปสามเหลี่ยมแคบ ขนาดใหญ่กว่า กาบคลุมล่าง ช่อดอกย่อยประกอบด้วย 2 ดอก ดอกล่างเป็นหมัน ใบประดับนอกมีเส้นสั้น 5 เส้น ใบประดับในลดรูป ดอกย่อยบนเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ใบประดับนอกบางใส ใบประดับในมีรูปร่างเหมือนใบประดับนอก แต่มีเกสรเพศผู้ 3 อัน เกสรเพศเมียปลายแยกเป็น 2 แฉก ผล ยาว 3 มม. มีส่วนของใบประดับนอกและใบประดับในที่แข็งติดอยู่ ขยายพันธุ์โดยเมล็ด และลำต้น

ภาพที่ 20 ลักษณะต้นหญ้าตีนนก (*Digitaria ciliaris* (Retz.) Koel.)
(ก) ลักษณะต้น (ข) ต้นอ่อน และ (ค) ช่อดอก

หญ้าตีนกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Eleusine indica* (L.) Gaertn.

วงศ์ Poaceae

ชื่อสามัญ Goosegrass, wiregrass

ชื่อไทย หญ้าตีนกา, หญ้าปากคอก, หญ้าปากควาย

ลักษณะ พืชอายุปีเดียว ลำต้น ทอดนอนแล้วตั้งตรง แตกกิ่งก้านสูง 30-60 เซนติเมตร กาบใบเกลี้ยงแต่อาจพบขนบริเวณที่ติดกับแผ่นใบ ใบ แคบยาว 10-35 เซนติเมตร ปลายแหลมกว้าง 7 มิลลิเมตร เส้นใบเป็นเยื่อบางๆ มีขนบริเวณเขี้ยวใบ ดอก ออกเป็นช่อ ดอกย่อยมีก้านสั้นมากหรือไม่มีก้าน มี 3-12 ช่อ ออกจากจุดเดียวกัน ยาว 3-15 เซนติเมตร และมักมี 1 ช่อที่อยู่ต่ำลงมา แกนกลางแบน ช่อดอกย่อยยาว 5-6 มิลลิเมตร ไม่มีก้าน ผิวเกลี้ยง เรียงแบบสลับบนแกน ประกอบด้วยดอกย่อย 4-6 ดอก ดอกทางด้านบนของช่อ 1-2 ดอกเป็นเพศผู้ กาบคลุมล่าง รูปใบหอก ขอบมน กาบคลุมบนยาวกว่าเล็กน้อยรูปหัวใจ ใบประดับนอกยาว 2.6-4 มิลลิเมตร รูปหัวใจปลายแหลม ขอบมน ใบประดับในยาว 2-3 มิลลิเมตร ขอบไม่มน เกสรเพศผู้มี 3 อัน เกสรเพศเมียปลายแยกเป็นสองแฉก ผลยาว 1.2 มิลลิเมตร มีรอยย่นตามผิว รูปไข่ปลายแหลม สีน้ำตาล ผลิตเมล็ดได้ 40,000 เมล็ดต่อตัน เมล็ดงอกในระดับที่ลึกไม่เกิน 5 เซนติเมตรจากผิวดิน เมื่องอกใบแรกมักจะแบนราบอยู่บนดิน ใบต่อมาแบนรูปตัววี ดูหึ่งต้นคล้ายเรือใบ หญ้าตีนกาไม่ทนร่มเงา ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ภาพที่ 21 ลักษณะต้นหญ้าตีนกา (*Eleusine indica* (L.) Gaertn.)

หญ้าปากควาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dactyloctenium aegyptium* (L.) P. Beauv.

วงศ์ Poaceae

ชื่อสามัญ crowfoot grass, coast buttongrass, beach wiregrass

ชื่อไทย หญ้าปากควาย, หญ้าปากกล้วย

ลักษณะ พืชอายุปีเดียว ลำต้น ทอดเลื้อยแล้วตั้งตรง แตกกิ่งก้านสูง 15-50 เซนติเมตร กาบใบเป็นแผ่นหนาเนื้อหยาบ ใบ รูปขอบขนานปลายแหลม ยาว 7-15 เซนติเมตร กว้าง 0.5-1 เซนติเมตร ขอบใบมีขนกระจาย เส้นใบเป็นแผ่นบางมีขนเล็กน้อย ดอก ออกเป็นช่อ แบบช่อเชิงลด มี 4-5 แขนงออกจากจุดเดียวกัน แต่ละช่อยาว 1.5-7 เซนติเมตร มักมีขนสีขาวที่โคน แกนค่อนข้างแบน ช่อดอกย่อยแบนทางด้านซ้าย เรียงด้านเดียวบนแกน ช่อดอกซ้อนเหลื่อมกันเป็นสองแถว กาบคลุมล่างเป็นแผ่นบางใส ปลายแหลมเป็นติ่ง มีขนแข็งบนเส้นสั้น ดอกย่อยบนเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ใบประดับนอกบางใส รูปไข่ ใบประดับในเป็นแผ่นบางใส ผิวเกลี้ยง รูปไข่ ปลายเว้าเป็นสองแฉก เกสรเพศผู้มี 3 อัน เกสรเพศเมียปลายแยกเป็น 2 แฉก ผล รูปไต สีน้ำตาล ผิวเป็นคลื่น

ภาพที่ 22 ลักษณะต้นหญ้าปากควาย (*Dactyloctenium aegyptium* (L.) P. Beauv.)

หญ้านกสีชมพู

ชื่อวิทยาศาสตร์ Echinochloa colana (L.) Link.

วงศ์ Poaceae

ชื่อสามัญ Jungle rice, Awnless baryardgrass, birdsrice

ชื่อไทย หญ้าต้นแก, หญ้าข้าวนก, หญ้านกเขา

ลักษณะ พืชอายุปีเดียว ลำต้น ต้นสีแดงออกม่วง ตั้งตรง อาจทอดเอนบ้าง แตกแขนงเป็นกอจากโคนต้น มีรากจากข้อล่างๆ ต้นสูง 60 เซนติเมตร ข้อววมเล็กน้อย อาจพบขนแข็งบริเวณรอยต่อ กาบใบและแผ่นใบ มักมีสีแดง ขอบใบขนาน ปลายแหลม ขอบเป็นคลื่น ยาว 11 เซนติเมตร กว้าง 3-6 มิลลิเมตร ผิวใบและกาบใบเกลี้ยง ไม่มีเส้นใบ ดอก ออกเป็นช่อ แบบช่อแขนง ยาว 5-15 เซนติเมตร มี 8-10 แขนงสั้นๆ ค่อนข้างแบน และมีขนสาวยาว ช่อดอกย่อยจำนวนมาก ยาว 2.5-3 มิลลิเมตร เรียงตัวแน่นทางด้านบนของแกนเป็นสี่แถว กาบคลุมล่างมีเส้นสั้น 3 เส้น กาบคลุมบนรูปเรือ ปลายแหลมมีขนาดใหญ่กว่ากาบคลุมล่าง ช่อดอกย่อย ประกอบด้วย 2 ดอก ดอกกลางเป็นหมัน ใบประดับนอกรูปเรือปลายแหลม ใบประดับในเป็นแผ่นใส ดอกย่อยบนเป็นดอกสมบูรณ์เพศ ใบประดับนอกแข็งเป็นมันปลายแหลม ใบประดับในคล้ายใบประดับนอก เกสรเพศผู้มี 3 อัน เกสรเพศเมียมีปลายแยกเป็นสองแฉก ผลยาว 2-3 มิลลิเมตร ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ภาพที่ 23 ลักษณะต้นหญ้าต้นแก (Echinochloa colana (L.) Link.)

ผักโขม

ชื่อวิทยาศาสตร์ Amaranthus viridis L.

วงศ์ Amaranthaceae

ชื่อสามัญ Chinese spinach.

ชื่อไทย ผักโขม (กลาง), ผักโหม, ผักหม (ใต้), ผักโหมเกลี้ยง (แม่ฮ่องสอน), กระเหม่อลอเตอ (กะเหรี่ยง, แม่ฮ่องสอน)

ลักษณะ ผักโขมเป็นไม้พุ่มเตี้ยและเป็นพืชล้มลุกปีเดียว สูง 30-100 เซนติเมตร ลำต้น ลำต้นอวบน้ำมีสีเขียวตั้งตรงแตกกิ่งก้านสาขามาก โคนมีสีแดงน้ำตาล ใบ ใบเป็นใบเดี่ยวรูปไข่คล้ายสามเหลี่ยมใบออกแบบสลับกว้าง 2.5-8 เซนติเมตรยาว 3.5-12 เซนติเมตร ผิวเรียบหรือมีขนเล็กน้อย ขอบใบเรียบหลังให้ เป็นคลื่นเล็กน้อย ดอก ดอกเป็นดอกช่อสีม่วงปนเขียว ออกดอกเป็นช่อตามซอกใบและปลายกิ่งดอกย่อยเรียงตัวอัดกันแน่น เมล็ด เมล็ดมีลักษณะกลมสีน้ำตาลเกือบดำ ขนาดเล็ก ขอบหนาสีเขียวขี้ดขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ภาพที่ 24 ลักษณะต้น ผักโขม (Amaranthus viridis L.)

ผักเบี้ยหิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ Trianthema portulacastrum L.

วงศ์ Aizoaceae

ชื่อสามัญ horse purslane

ชื่อไทย ผักเบี้ยหิน, ผักโขมหิน

ลักษณะ พืชอายุปีเดียว ลำต้น แผ่ราบไปตามพื้นดิน กลมอวบน้ำ สีเขียวอมม่วง แตกกิ่งก้านโปร่ง มีขนละเอียด ใบ เป็นเดี่ยวออกจากลำต้นแบบตรงข้าม เป็นคู่ รูปรางค์ค่อนข้างกลม รูปไข่หรือไข่กลับปลายใบมนหรือหักเว้าตื้นๆ ขอบใบเป็นคลื่น ขนาดของใบแต่ละคู่จะไม่เท่ากัน ใบหนึ่งจะใหญ่กว่าอีกใบหนึ่ง ก้านใบยาว โคนก้านใบแผ่ออกเป็น ดอก เป็นดอกเดี่ยว ออกตามซอกใบ ไม่มีก้านดอก กลีบดอกสีขาวอมชมพู 5 กลีบออกดอกตลอดปี ผล มีลักษณะเป็นฝักติดอยู่ตามซอกใบ ส่วนล่างของฝักฝังจมอยู่ในง่ามใบ ภายในฝักมีเมล็ดสีดำรูปไตขนาดเล็ก

ภาพที่ 25 ลักษณะต้นผักเบี้ยหิน (Trianthema portulacastrum L.)

ผักเบี้ยใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Portulaca oleracea* L.

วงศ์ Portulacaceae

ชื่อสามัญ common purslane

ชื่อไทย ผักเบี้ยใหญ่ ผักเบี้ยดอกเหลือง

ลักษณะ พืชอายุปีเดียว ลำต้น ลำต้นสีม่วงแดง อวบน้ำ ตั้งตรงหรือแผ่กิ่งก้านตามพื้นดิน ผิวลำต้นเกลี้ยง ใบ ใบเดี่ยว แผ่นใบรูปไข่กลับ เรียงเวียนหรือตรงข้าม แผ่นใบรูปไข่หรือไข่กลับ ใบหนา อวบน้ำมองเห็นเส้นใบไม่ชัดเจน ดอก ดอกเดี่ยว สีเหลือง ออกตามปลายยอด กลู่มละ 2-7 ดอก กลีบดอกสีเหลือง 5 กลีบ ผล ทรงกลม ขนาดเล็ก เมล็ด สีดำ กลมแบน ผิวขรุขระ เงามัน ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ภาพที่ 26 ลักษณะต้นผักเบี้ยใหญ่ (*Portulaca oleracea* L.)

ภาพที่ 27 (ก) เมล็ดสุกแก่ที่ร่วงหล่นจากต้น (ข) ผลผักเบี้ยใหญ่เป็นแคปซูล

พรหมพระอินทร์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Portulaca pilosa* L.

วงศ์ Portulacaceae

ชื่อสามัญ hairy pigweed

ชื่อไทย พรหมพระอินทร์, สารพัดพิษ

ลักษณะ พืชอายุข้ามปี ลำต้น ทอดนอน ตั้งขึ้น สูง 5-20 เซนติเมตร. มีขนอุยสีขาวยาวหนา มีข้อชัดเจนแตกกิ่งสานกันแน่น คล้ายเสื่อ ใบ เดี่ยว ออกสลับ อวบน้ำหนา รูปแถบหรือรูปหอก ยาว 0.2-1.6 เซนติเมตร. กว้าง 1-2.5 เซนติเมตร. ขอบใบเรียบ ปลายใบแหลม ก้านใบสั้น มีขนบริเวณซอกใบดอกเดี่ยว สีเหลือง ผล แห้งแตก แตกแบบฝาเปิด เมล็ดรูปไต ยาว 0.5-0.8 มิลลิเมตร เมื่อแก่สีดำผิวขรุขระ มีขนที่ฐานใบและฐานดอก ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด หรือเมื่อต้นถูกตัดหรือมีแผล จะสามารถขยายพันธุ์ต่อไปได้

ภาพที่ 28 ลักษณะต้นพรหมพระอินทร์ (*Portulaca quadrifida* L.)

น้ำนมราชสีห์เล็ก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Euphorbia thymifolia* L.

วงศ์ Euphorbiaceae

ชื่อสามัญ hairy spurge, caustic red creeper, thyme leaved spurge

ชื่อไทย น้ำนมราชสีห์เล็ก

ลักษณะ จัดเป็นพืชอายุปีเดียว ลำต้น แตกแขนงมาก ทอดเลื้อยแผ่เป็นวง เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 20 เซนติเมตร ลำต้นและใบมีน้ำยางสีขาว ลำต้นกิ่งสีชมพูอมน้ำตาลแดง มีขนราบเอนกระจายใบ เป็นใบเดี่ยว แตกแบบตรงข้าม ในระนาบเดียวกัน รูปไข่รูปแถบ กิ่งด้านข้างใบมีขนาดเล็กกว่า ปลายใบกลม มีหยักแหลมเล็กน้อย โคนใบเบี้ยว ข้างหนึ่งเป็นติ่งคล้ายรูปหัวใจ ขอบใบจักฟันเลื่อยห่างๆ แผ่นใบมีขนกระจายเล็กน้อยทั้งสองด้าน ดอก เป็นช่อ ออกตามซอกใบสั้นๆ ไร้ก้าน ช่อ ดอกย่อย

ติดกันแน่นเป็นจุก มีทั้งดอกเพศผู้และดอกเพศเมียในช่อเดียวกัน ดอกเพศผู้อยู่ด้านข้าง มีหลายดอก เกสรเพศผู้ลดรูปเหลือ 1 อัน ก้านเกสรสั้นๆ ติดบนก้านดอก ดอกเพศเมีย 1 ดอก ติดด้านบน รังไข่มี 3 พู เกือบไร้ก้าน ก้านเกสรเพศเมีย 3 อัน ยอดเกสรยาวประมาณ 0.6 มิลลิเมตร ปลายแยก 2 แฉก ผล แบบแคปซูล มี 3 พู ยาวประมาณ 1 มิลลิเมตร มีขนสั้นนุ่ม ก้านผลยาว 0.3-0.4 มิลลิเมตร เมล็ด เมื่อแก่เปลือกจะแห้งและแตกออก สีเหลืองอมน้ำตาล ผิวมีร่องตื้นๆ เมล็ด 1 เมล็ดในแต่ละซีกผล รูปรี เป็นเหลี่ยมเล็กน้อย ยาวประมาณ 0.8 มิลลิเมตร ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด ออกดอกตลอดปี

ภาพที่ 29 ลักษณะต้น น้านมราชสีห์เล็ก (*Euphorbia thymifolia* L.)